

ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ: Κτιριακό Συγκρότημα ΙΤΕ, Βασιλικά Βουτών, 700 13

Τηλ. 2810 391082 Fax. 2810 391085 e-mail: trachanas@cup.gr www.cup.gr

Ηράκλειο Κρήτης, 7/12/2011

Αγαπητέ κ. Μαστρογεωργόπουλε,*

Σχετικά με τη συζήτηση που διεξάγεται αυτές τις μέρες στο πανεπιστήμιό σας για την ίδρυση και λειτουργία ενός ακαδημαϊκού εκδοτικού οίκου –και για την οποία είχατε την καλωσύνη να με ενημερώσετε– θεωρώ αναγκαίο να καταθέσω λίγα στοιχεία και κάποια συμπεράσματα από το «πείραμα της Κρήτης», εφόσον αυτό αναφέρθηκε επανειλημμένα από τους συναδέλφους σας. Ως παράδειγμα προς μίμηση από τους περισσότερους –και τους ευχαριστώ γι' αυτό– αλλά και ως παράδειγμα προς αποφυγή από τον κ. Ανωγειανάκη, ο οποίος μας θεωρεί τυπική περίπτωση «κρατικοδίαιτης εταιρείας», μάλλον από αυτές που έφεραν τη χώρα στη σημερινή κατάσταση (αν αντιλαμβάνομαι σωστά αυτό που υπονοεί).

Προς έκπληξή του θα αποδείξω λοιπόν –με τα πιο αναμφίβολα στοιχεία– ότι οι Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης όχι μόνο δεν είναι κρατικοδίαιτες (έστω και μόνο κατά ένα ασήμαντο ποσοστό που είναι πλέον σχεδόν 0%), αλλά ότι ισχύει ακριβώς το αντίθετο. Λόγω των χαμηλών τιμών των βιβλίων τους –έναντι εκείνων της επίσημης κρατικής κοστολόγησης– οι ΠΕΚ έχουν επιχορηγήσει το ελληνικό δημόσιο κατά ένα ποσόν περίπου πενταπλάσιο από το ύψος της συνολικής επιχορήγησης που έχουν δεχθεί όλα αυτά τα χρόνια από το Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ), στο πλαίσιο του οποίου λειτουργούν ύστερα από σχετική συμφωνία με την Παγκρητική Ένωση Αμερικής (από την οποία προήλθε και η ιδρυτική δωρεά για τη δημιουργία τους).

Δεν θα αρχίσω όμως την παρέμβασή μου με τα οικονομικά μας πεπραγμένα, διότι έτσι θα αποδεχόμουν εμμέσως τη λογική του κ. Ανωγειανάκη ότι ένα university press δεν είναι παρά μια επιχείρηση όπως οποιαδήποτε άλλη, κι ως τέτοια πρέπει να κρίνεται αποκλειστικά με βάση τον ισολογισμό της και χωρίς καμία αναφορά στο είδος του «προϊόντος» το οποίο παράγει. Όμως κανένας πανεπιστημιακός εκδοτικός οίκος στον κόσμο δεν κρίνεται με αυτή την αγοραία λογική. Το university press –αυτό το κορυφαίο επίτευγμα του αγγλοσαξονικού πανεπιστημιακού συστήματος– θεωρείται πρωτίστως ένας *ακαδημαϊκός θεσμός* (και άρα θα πρέπει να κρίνεται με ακαδημαϊκά κριτήρια πρώτα απ' όλα) και κατά δεύτερο λόγο μια *οικονομική μονάδα* που θα πρέπει επίσης να λειτουργεί και με κριτήρια οικονομικής αποτελεσματικότητας (που θα υποτάσσονται, όμως, πάντα στο απαραίτητο κριτήριο της υψηλής ακαδημαϊκής ποιότητας των εκδιδόμενων βιβλίων). Σε αυτό το πνεύμα, η αξιολόγηση ενός πανεπιστημιακού εκδοτικού οίκου –ας πούμε των ΠΕΚ, στην περίπτωσή μας– θα πρέπει να επικεντρώνεται στα ακόλουθα δύο βασικά κριτήρια:

* Ζητώ συγγνώμη για την έκταση του κειμένου μου, που ήταν όμως αναπόφευκτη λόγω της φύσεως των ερωτημάτων που τέθηκαν, αλλά και της ανάγκης που μου εξέφρασαν συναδέλφοί σας να ενημερωθούν καλύτερα για τη δική μας εμπειρία εδώ στην Κρήτη.

1. *Το ακαδημαϊκό κριτήριο:* Θα πρέπει να βεβαιωθούμε πρώτα απ' όλα ότι ο εκδοτικός οίκος όντως δημοσιεύει βιβλία υψηλής ακαδημαϊκής ποιότητας τα οποία δύσκολα θα εξέδιδε ένας εμπορικός εκδότης.
2. *Το οικονομικό κριτήριο:* Θα πρέπει όμως να διερευνήσουμε επίσης αν αυτός ο στόχος πραγματοποιήθηκε με τη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση της όποιας (δημόσιας ή ιδιωτικής) επιχορήγησης που του δόθηκε κατά τα πρώτα κρίσιμα χρόνια της λειτουργίας του και, βεβαίως, των ίδιων πόρων που προέκυψαν «καθ' οδόν».

Ως προς το οικονομικό κριτήριο, ας μην αμελήσουμε να σημειώσουμε αμέσως ότι όλα τα μεγάλα university presses του αγγλοσαξονικού κόσμου βασίστηκαν σε τεράστια κληροδοτήματα ή σε αρχική προικοδότηση με ειδικές «προνομίες» όπως, π.χ., η αποκλειστική έκδοση της Βίβλου από το Oxford University Press. Ενώ βέβαια είχαν «πίσω τους» την ακτινοβολία διάσημων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, και επίσης την παγκοσμιότητα της αγγλικής γλώσσας. Για να μην αναφερθώ στις μερικές εκατοντάδες χρόνια ιστορίας τους!

Ας δείξει λοιπόν λίγη επιείκεια ο επικριτικός επιστολογράφος σας αν οι επιδόσεις των ΠΕΚ – σε *τζίρο* ή σε *κέρδη* (γιατί μόνο αυτά τα μεγέθη φαίνεται να τον ενδιαφέρουν) – απέχουν πολύ από εκείνες του Cambridge ή του Oxford University Press. Για τον ίδιο λόγο που θα έδειχνε, ελπίζω, επιείκεια αν συνέκρινε τη χώρα μας με τη Μεγάλη Βρετανία, ή το Πανεπιστήμιο Κρήτης και το ΑΠΘ με το Πανεπιστήμιο του Καίμπριτζ ή της Οξφόρδης. Κι ας λάβει επίσης υπ' όψιν του ότι το ταπεινό μας «πείραμα» έλαβε χώρα σε μια εκδοτική έρημο όπως η Κρήτη, και ακόμα ότι ήταν το πρώτο τέτοιο πείραμα στη χώρα.

Με φόντο τα παραπάνω, μπορεί πλέον να κρίνει ο καθένας τα 28-ετή πεπραγμένα μας, όπως συμπυκνώνονται στο επισυναπτόμενο επικαιροποιημένο δισέλιδο (βλ. ΕΠΙΣΥΝΑΠΤΟΜΕΝΟ #1) που είναι ταυτόσημο με εκείνο που έχετε ήδη θέσει υπ' όψιν των συναδέλφων σας, με την προσθήκη ενός επιπλέον διαγράμματος για το έτος 2011 και τη διόρθωση μιας αβλεψίας σχετικά με τον αριθμό των εργαζομένων μας (που είναι 14 και όχι 13 όπως είχε αρχικά αναφερθεί).

Ως προς το κριτήριο της ακαδημαϊκής ποιότητας, κατ' αρχάς δεν νομίζω να υπάρχει ούτε ένας που να εγείρει αμφιβολίες για το αποτέλεσμα του «πειράματος της Κρήτης». Οι διακρίσεις που έχουν απονεμηθεί στα βιβλία μας από επιστημονικές εταιρείες και οργανισμούς –μεταξύ αυτών τα τρία βραβεία από την Ακαδημία Αθηνών, το εκδοτικό βραβείο του περιοδικού «Διαβάζω» του 2009, και το κρατικό βραβείο δοκιμίου του 2010– αποτελούν μια επαρκή έξωθεν μαρτυρία. Ενώ υπάρχουν, βεβαίως, και οι αποφάσεις εκατοντάδων πανεπιστημιακών δασκάλων απ' όλη τη χώρα –στη συντριπτική τους πλειονότητα εκτός Κρήτης– οι οποίοι προτείνουν βιβλία των ΠΕΚ ως κατάλληλα διδακτικά εγχειρίδια σε περίπου 1700 πανεπιστημιακά μαθήματα. Παραμένοντας στο κριτήριο της ακαδημαϊκής ποιότητας, ας προσθέσω δύο ακόμη ακαδημαϊκές όψεις της εκδοτικής μας φυσιογνωμίας οι οποίες είναι εύκολα διακριτές από κάθε αναγνώστη των βιβλίων μας που έχει επίσης την περιέργεια να «διατρέξει» τον κατάλόγό μας ή να επισκεφθεί τον δικτυακό μας τόπο. Τις αναφέρω επιγραμματικά: Είναι η *μεγάλη έμφαση στη γλωσσική επιμέλεια των βιβλίων μας* –η γλώσσα εξακολουθεί να είναι για μας μια *θεμελιώδης αξία* (ιδίως μια γλώσσα με το ιστορικό φορτίο της δικής μας)– καθώς και η *έμφαση που αποδίδουμε στις βασικές ανθρωπιστικές επιστήμες και την εκδοτική στήριξη που παρέχουμε στην πρωτότυπη ερευνητική παραγωγή σε αυτόν τον χώρο*. Στο ΕΠΙΣΥΝΑΠΤΟΜΕΝΟ #2 θα δει ο αναγνώστης τους

τίτλους περίπου 120 πρωτότυπων ερευνητικών μονογραφιών/μελετών που έχουμε εκδώσει πάνω σε θέματα ελληνικής ιστορίας, αρχαιολογίας, φιλολογίας, λαογραφίας και γενικότερα ελληνικής γραμματείας και πολιτισμού. Πρόκειται βεβαίως για βιβλία που απευθύνονται σε ένα πολύ ειδικό κοινό –της τάξεως των λίγων εκατοντάδων– και τα οποία ουδείς εμπορικός εκδότης θα απειράτο ποτέ να εκδώσει, και μάλιστα με την εκδοτική φροντίδα που εμείς τους δίδουμε. Όμως, αν ένα university press έχει λόγο ύπαρξης, είναι γιατί **μπορεί να εκδίδει –και να αισθάνεται περήφανο ότι εκδίδει– τέτοια βιβλία**. Θα συνοψίσω τα παραπάνω με έναν «παράδοξο» ορισμό του university press:

«Πανεπιστημιακός εκδοτικός οίκος είναι εκείνο το είδος εκδότη για τον οποίο υπάρχουν βιβλία –πολλά βιβλία (!)– που δεν θα εξέδιδε ποτέ, έστω κι αν γνώριζε ότι θα πουλήσουν εκατομμύρια αντίτυπα, και για τον οποίο υπάρχουν επίσης βιβλία που θεωρεί τιμή του να εκδώσει, έστω κι αν γνωρίζει ότι θα πουλήσουν ακόμη και λιγότερα από δέκα αντίτυπα».

Αντιλαμβάνομαι ότι τα παραπάνω θα δώσουν λαβή στον κ. Ανωγειανάκη να σχολιάσει ότι «νά μία ακόμα περίπτωση ανθρώπων που πουλάνε “ιδέες” –υψηλές, υποτίθεται, ιδέες– με έξοδα του φορολογούμενου πολίτη». Σπεύδω λοιπόν να έλθω αμέσως στο ζήτημα που κυρίως τον απασχολεί. Το οικονομικό. Το ερώτημα που τίθεται είναι το εξής:

Μπορεί ένας πανεπιστημιακός εκδοτικός οίκος στην Ελλάδα να αποτελεί ένα οικονομικά βιώσιμο εγχείρημα, έστω με μια εύλογη επιχορήγησή του; Και σε τι ποσοστό έναντι των ίδιων πόρων; Και για πόσο χρονικό διάστημα;

Το ΕΠΙΣΥΝΑΠΤΟΜΕΝΟ #1 νομίζω ότι απαντά διά της πειραματικής μεθόδου σ' αυτά τα ερωτήματα: Κατά τα 28 χρόνια λειτουργίας των ΠΕΚ, η συνολική επιχορήγησή τους από το Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας (~2,5 εκ. ευρώ) και την Παγκρητική Ένωση Αμερικής (~0,3 εκ. ευρώ) κινήθηκε στα όρια του περίπου 10% των συνολικών εσόδων τους. Ενώ από φέτος (2011) η επιχορήγηση αυτή είναι πλέον της τάξεως του 0%, δεδομένου ότι το ΙΤΕ αδυνατεί να συνεχίσει την περαιτέρω στήριξη των ΠΕΚ, λόγω δραστηκών περικοπών στην κρατική του ενίσχυση αλλά και λόγω της εμφανούς πλέον δυνατότητας των ΠΕΚ να περάσουν στην πλήρως αυτοχρηματοδοτούμενη φάση της «ζωής» τους.

Γνωρίζω ότι πολλοί δυσπιστούν απέναντι σε έναν τέτοιο ισχυρισμό –ότι η επιχορήγηση των ΠΕΚ κινήθηκε σε τόσο χαμηλά επίπεδα– γι' αυτό και σπεύδω να επαναλάβω και να επιβεβαιώσω, με όση έμφαση γίνεται, τα όσα σχετικά αναφέρονται στο ΕΠΙΣΥΝΑΠΤΟΜΕΝΟ #1, και ειδικότερα τα εξής:

- α) Μισθοί προσωπικού.** Καλύπτονται κατά 100% από τα ίδια έσοδα των ΠΕΚ, δηλαδή από τις πωλήσεις των βιβλίων τους (πλην ενός εργαζομένου, που είναι αποσπασμένος μόνιμος δημόσιος υπάλληλος και λαμβάνει από εμάς μόνον ένα μικρό επιμίσθιο έναντι των επιδομάτων που στερείται από την τακτική του θέση).
- β) Εκδοτικά έξοδα πάσης φύσεως** (μετάφραση και επιμέλεια βιβλίων, εκτύπωση και βιβλιοδεσία, κόστος διακίνησης, πνευματικά δικαιώματα κ.λπ). Καλύπτονται επίσης κατά 100% από τους ίδιους πόρους των ΠΕΚ, χωρίς καμία αθέατη επιχορήγηση, όπως π.χ. συμμετοχή σε κάποια ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα κ.λπ.

γ) *Κόστος ενοικίασης και χρήσης χώρων στην Αθήνα και το Ηράκλειο.* Καλύπτεται κι αυτό κατά 100% από τους ίδιους πόρους μας, ώστε οι ΠΕΚ να είναι ο μοναδικός κοινωφελής οργανισμός στη χώρα που οι εργαζόμενοί του παράγουν τα έσοδα από τα οποία πληρώνονται όχι μόνο οι μισθοί τους αλλά ακόμη και τα ενοίκια των χώρων στους οποίους εργάζονται!

Και για να είμαι απολύτως ακριβής, θα προσθέσω στα προηγούμενα –ως υποσημείωση– τη δωρεάν λογιστική υποστήριξη που εξακολουθεί να μας παρέχει (και είμαστε ευγνώμονες γι' αυτό) το Ίδρυμα Τεχνολογίας & Έρευνας.

Κι έρχομαι τώρα στο επόμενο ερώτημα που θέτει ο κ. Ανωγειανάκης, το οποίο αφορά τους μισθούς αυτών των «προνομιούχων» εργαζομένων μιας τόσο ...κρατικοδίαιτης επιχείρησης.

δ) *Επίπεδο μισθών, διπλοθεσίες κ.λπ.* Σε αυτό το σημείο, ο επικριτικός επιστολογράφος σας κάνει έναν πολύ βάσιμο υπολογισμό. Αν το 18% των ίδιων πόρων των ΠΕΚ είναι μισθοί (όπως οι ίδιοι λέμε), και το ύψος αυτών των πόρων είναι, ας πούμε, 2,5 εκ. ευρώ ετησίως (έτσι υποθέτει ο κ. Ανωγειανάκης), τότε το πλήρες ετήσιο κόστος μισθοδοσίας ανά εργαζόμενο των ΠΕΚ θα είναι της τάξεως των 35.000 ευρώ. Ο υπολογισμός είναι κατ' αρχήν βάσιμος ως τάξη μεγέθους, αλλά το ακριβές νούμερο είναι γύρω στα 29.000 ευρώ, διότι το ύψος των ετήσιων εσόδων μας για το 2011 δεν είναι 2,5 αλλά 2,1 εκ. ευρώ. Για τους μη ειδικούς, ας σημειώσω επίσης ότι το λεγόμενο *πλήρες κόστος μισθοδοσίας* περιλαμβάνει και τις ασφαλιστικές εισφορές, και είναι κατά τι μικρότερο από το διπλάσιο του καθαρού μισθού που λαμβάνει ο εργαζόμενος. Έτσι, τα παραπάνω 29.000 ευρώ ετησίως αντιστοιχούν σε περίπου 1000 ευρώ καθαρά ανά εργαζόμενο στην «παληά» δεκατετράμηνη βάση. Ο κ. Ανωγειανάκης σίγουρα θα έκανε τους παραπάνω υπολογισμούς και, διαπιστώνοντας ότι δεν τεκμηριώνουν απολαβές προνομιούχων μιας κρατικοδίαιτης ΔΕΚΟ –ακριβώς το αντίθετο για όσους γνωρίζουν τους μισθούς που ισχύουν εκεί– σπεύδει να υποθέσει ότι οι άνθρωποι των ΠΕΚ, ή έστω μερικοί εξ αυτών, σίγουρα θα έχουν *δύο θέσεις* –π.χ. στο ΙΤΕ και το Πανεπιστήμιο Κρήτης– και άρα επίσης *διπλούς μισθούς*. Τι θα έλεγε άραγε ο κ. Ανωγειανάκης αν πληροφορηθεί τώρα από τον διευθυντή των ΠΕΚ, με τον πιο επίσημο και κατηγορηματικό τρόπο, ότι *ουδείς από τους εργαζομένους τους* – και σίγουρα ουδείς από τα βασικά τους στελέχη– έχει άλλη θέση οπουδήποτε αλλού πλην των ΠΕΚ; Και ακόμη περισσότερο: Ουδείς εξ αυτών λαμβάνει οποιαδήποτε πρόσθετη αμοιβή υπό μορφήν «πριμ» ή υπερωριακής απασχόλησης ή οτιδήποτε άλλο, αν και η παρουσία των περισσοτέρων από αυτούς τα βράδια ή τα Σαββατοκύριακα στους χώρους των ΠΕΚ είναι σύνηθες φαινόμενο. Στην πραγματικότητα, αυτή είναι μια αυτονόητη δεοντολογική δέσμευση για όλα τα βασικά στελέχη των ΠΕΚ. Υπό τον όρο ότι οι εκδόσεις μπορούν να τους παρέχουν έναν *αξιοπρεπή* (με ελληνικά μέτρα) *μισθό*, δεν πρέπει να έχουν δεύτερη εργασία στον δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα. Η πλήρης και αποκλειστική απασχόληση των στελεχών τους –υπό τον όρο που ανέφερα πριν– θεωρείται συστατικό στοιχείο του κύρους των ΠΕΚ, όπως και κάθε πανεπιστημιακού εκδοτικού οίκου σε όλο τον κόσμο. Ισχύει η ίδια δέσμευση και για τον διευθυντή τους; Ο οποίος είναι και διδάσκων του Φυσικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Κρήτης, όπως προκύπτει από το πρόγραμμα διδασκαλίας αυτού του τμήματος; Προλαβαίνοντας τη σχετική ερώτηση του κ. Ανωγειανάκη, απαντώ αμέσως ότι *η δέσμευση δεν ισχύει ως προς την απασχόληση* –πράγ-

ματι διδάσκω επί τριάντα σχεδόν χρόνια στο Φυσικό Τμήμα του Π.Κ. (εκ περιτροπής όλα σχεδόν τα βασικά του μαθήματα)– *ισχύει όμως ως προς την αμοιβή*. Η διδασκαλία αυτή προσφέρεται *απολύτως δωρεάν*.

Οι εργαζόμενοι των ΠΕΚ δεν είναι λοιπόν «προνομιούχοι» με τον τρόπο που υποθέτει ο κ. Ανωγειανάκης. Είναι όμως προνομιούχοι μ' έναν άλλο τρόπο, που δεν γνωρίζω αν μπορεί να υποθέσει: Απολαμβάνουν το *προνόμιο* μιας δημιουργικής εργασίας με κοινωνικό περιεχόμενο.

ε) *Η «δέσμια αγορά» του Πανεπιστημίου Κρήτης*. Ο κ. Ανωγειανάκης μάς προσάπτει όμως και τη μομφή ότι η οικονομική μας επιβίωση οφείλεται στο γεγονός ότι έχουμε ως «δέσμιο αγοραστή» των βιβλίων μας το Πανεπιστήμιο Κρήτης. Τόσο «δέσμιο» πράγματι, ώστε από το σύνολο των ετήσιων πωλήσεών μας σε πανεπιστημιακά συγγράμματα, μόνο το 9,6% να προέρχεται από το Πανεπιστήμιο Κρήτης! Στην πραγματικότητα, όσοι παρακολουθούν συστηματικά τη δουλειά μας γνωρίζουν πολύ καλά ότι δεν υπάρχει –και δεν είναι νοητό να υπάρχει– σχέση αμοιβαίας αιχμαλωσίας ανάμεσα σε εμάς και το Πανεπιστήμιο Κρήτης. Ούτε εμείς έχουμε υποχρέωση να εκδώσουμε το βιβλίο ενός καθηγητή του Π.Κ. –απλώς και μόνο επειδή είναι καθηγητής του– ούτε βεβαίως έχει υποχρέωση ένας καθηγητής του Π.Κ. να εκδώσει το βιβλίο του μ' εμάς κι όχι με κάποιον άλλον εκδότη που τον θεωρεί καλύτερο. Η «ακαδημαϊκή εντοπιότητα» δεν αποτελεί κριτήριο στις επιλογές μας. Γι' αυτό και οι συνεργάτες μας –συγγραφείς, μεταφραστές, διευθυντές σειρών κ.ά.– προέρχονται από όλα τα ΑΕΙ της χώρας κι όχι μόνο από το Πανεπιστήμιο Κρήτης. Η αυτονομία των εκδοτικών επιλογών του αποτελεί καίριο στοιχείο του τρόπου λειτουργίας ενός university press σε όλο τον κόσμο. Αλίμονο αν το Harvard University Press ήταν σε σχέση αμοιβαίας αιχμαλωσίας με τους καθηγητές του Harvard. Όσο σπουδαίοι κι αν είναι και οι δύο!

στ) *Μια «κρατικοδίαιτη επιχείρηση» η οποία ...επιχορηγεί το κράτος*. Ο κ. Ανωγειανάκης θα εκπλαγεί όμως ακόμα περισσότερο αν διαβάσει το ΕΠΙΣΥΝΑΠΤΟΜΕΝΟ #3 (που συντάχθηκε σε χρόνο ανύποπτο), όπου φαίνεται ποιο είναι το πραγματικό «εμπορικό ισοζύγιο» ανάμεσα στις ΠΕΚ και το ελληνικό κράτος. Να το συνοψίσω με μία φράση:

Τουλάχιστον κατά τα τελευταία χρόνια, το κράτος εξοικονομεί λόγω των χαμηλών τιμών των βιβλίων μας πάνω από ένα εκατομμύριο ευρώ ετησίως, ενώ η επιχορήγηση που έπαιρναν οι ΠΕΚ μέσω του ΙΤΕ αυτά τα χρόνια ήταν μικρότερη από 200.000 ευρώ ετησίως.

Αναλογία πέντε προς ένα! Για κάθε ένα ευρώ που μας έδινε το κράτος, κ. Ανωγειανάκη, του επιστρέψαμε περίπου πέντε! Και αρνούμαι να βάλω στη «ζυγαριά» την *κοινωνική προστιθέμενη αξία* των βιβλίων που εκδώσαμε. Και αρνούμαι επίσης να βάλω στο «λογαριασμό» τη σημερινή οικονομική αξία μιας «επιχείρησης» –όπως εσείς τη λέτε– που είναι πρωτίστως δημιούργημα των εργαζομένων της, κι όμως δεν ανήκει σ' αυτούς, γιατί έτσι οι ίδιοι οικειοθελώς αποφάσισαν. Για λόγους πολύ δυσνόητους, ίσως γιατί εγγράφονται σε μια παράδοση αξιών που μοιάζουν σήμερα «αρχαίες».

ζ) *Οι ΠΕΚ και το σύστημα των συγγραμμάτων.* Από τη συνοδευτική επιστολή στο ΕΠΙΣΤΥΝΑΠΤΟΜΕΝΟ #3 θα γίνει επίσης σαφές στον κ. Ανωγειανάκη –αν τυχόν δεν το εγνώριζε– ποια ήταν η στάση των ΠΕΚ και των ανθρώπων τους απέναντι στα συγγραφικά και εκδοτικά ήθη που το σύστημα των συγγραμμάτων υπέθαλψε και ενθάρρυνε επί πολλά χρόνια τώρα. Και θα γίνει επίσης σαφές ότι η πραγματικά θεμελιώδης επιλογή των ΠΕΚ –αυτή που καθόρισε τη μετέπειτα φυσιογνωμία τους– είναι ότι γυρίσαμε από πολύ νωρίς τα νώτα προς το κράτος (και την πνιγηρή ατμόσφαιρα του συστήματος των συγγραμμάτων), και στρέψαμε με εμπιστοσύνη το πρόσωπο προς τα «έξω». Προς μια κοινωνία αναγνώστων, μέσα και έξω από τα πανεπιστήμια, που αν κερδίζαμε την εμπιστοσύνη της θα μας έδινε –με τη δική της ελεύθερη επιλογή– τη δυνατότητα να συνεχίσουμε. Κι αν είμαστε σήμερα εδώ, στην εμπιστοσύνη αυτής της (κοινωνίας) το χρωστάμε. Η οποία κερδήθηκε ακριβώς επειδή δεν θεωρήσαμε ποτέ ότι έχουμε απέναντί μας «αιχμάλωτους αναγνώστες», αλλά ακαδημαϊκούς πολίτες με ποιοτικές απαιτήσεις, ελεύθερους να επιλέξουν. Οι σοβαροί εκδοτικοί οίκοι, κ. Ανωγειανάκη, –και σίγουρα οι πανεπιστημιακοί εκδοτικοί οίκοι– δεν «φύονται» στη «ζεστή» αγκαλιά του κράτους. Ζουν από το οξυγόνο που τους προσφέρει η κοινωνία των πολιτών προς την οποία απευθύνεται το έργο τους.

Να υπενθυμίσω, τέλος, στον επιστολογράφο σας ότι οι παραπάνω απόψεις μας δεν είναι πρόσφατες. Είναι συνυφασμένες με την ιστορία των ΠΕΚ και τις (αποτυχημένες) προσπάθειες που καταβάλλαμε επί χρόνια για να αλλάξει το σύστημα των συγγραμμάτων ώστε να περιοριστούν οι σκανδαλογόνες πλευρές του, και επίσης να δοθεί η πλήρης ελευθερία επιλογής βιβλίων στους ίδιους τους φοιτητές.

Και έχουμε από τότε υποστηρίξει επίσης ότι σε μια χώρα με περιορισμένη εθνική αγορά όπως η δική μας, μια *ποιοτική δημόσια παρέμβαση* στο χώρο του επιστημονικού βιβλίου ήταν αναγκαία και επείγουσα. Με εργαλείο –μεταξύ άλλων– τη δημιουργία ισχυρών πανεπιστημιακών εκδοτικών οίκων, ακόμη και με συνεργασίες μεταξύ ιδρυμάτων. Σε αυτό το πνεύμα, η απόφαση του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης να προχωρήσει στην ίδρυση πανεπιστημιακού εκδοτικού οίκου μόνο χαρά μπορεί να προκαλέσει σ' εμάς εδώ στις ΠΕΚ. Ας μου επιτραπεί όμως να πω επίσης ότι δεν είναι μια απόφαση χωρίς ευθύνες. Ιδίως όταν ζούμε σε μια «ζόρικη» εποχή όπου κάθε τι δημόσιο λουιδρώνεται –κι όχι πάντα αδίκως– ως συνώνυμο της αναποτελεσματικότητας και της μιζέριας. Και πρέπει εμείς να αποδείξουμε το αντίθετο. Και ποιοι είμαστε εμείς; Όσοι πραγματικά νοιαζόμαστε για το μέλλον των δημόσιων θεσμών –και ειδικότερα του δημόσιου πανεπιστημίου– στη χώρα. *Εμείς* είμαστε που πρέπει να αποδείξουμε ότι *δημόσιο και ποιότητα* –αλλά επίσης *δημόσιο και αποτελεσματικότητα*– *δεν είναι έννοιες ασυμβίβαστες*. Κανείς άλλος δεν θα το κάνει για λογαριασμό μας. Κι αν τα όσα ανέφερα προηγουμένως συμβάλλουν σ' αυτή την προσπάθεια, τότε τούτη η μακροσκελής «απολογία» –η «απολογία ενός δημόσιου οργανισμού» θα μπορούσα να την πω– ίσως να μην ήταν άσκοπη.

Με εκτίμηση,

Στέφανος Τραχανάς

Διευθυντής Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Κρήτης